

V knjižnem jeziku se to zapisuje le, če se res še splošno uporablja, sicer je stilno označeno, kakor npr. v *oči pogledati*.

S tem je razpravljanje o naglasnih tipih slovenskega knjižnega jezika pri kraju. Posebno razpravo bi bilo treba napisati o premenah samoglasniške kvalitete in kvantitete z ozirom na njihovo predvidljivost.

PRIPIS UREDNIŠTVA. Na željo avtorja, ki se ji pridružuje tudi uredništvo, prosimo cenjene bralce iz Ljubljane in širokega kroga okrog nje, da nam sporočijo: 1. kako bi po svojem občutku v knjižnem govoru naglasili velelniške oblike tipa: nesi — nesite, tresite, bežite, norite, zaželite, peljite, vežite, zidajte, nosite, topite, vstopite; 2. kakšno končnico imajo v rod. ed. samostalniki: las, most, nos, plot, smrad, zid. Ali je v predloženih zvezah možna ali običajnejša drugačna končnica? 3. Kakšna je končnica imen. dvojine pri samostalnikih, ki imajo v množini -ovi: duh, god, mah, most, nos, pas, sin, slap, voz. Za sporočilo se vnaprej toplo zahvaljujemo. — UREDNIŠTVO.

Helga Glušič

DRUŽINSKA KRONIKA SLOVENSKEGA MEŠČANSTVA V ROMANIH MIRE MIHELIČ

Mira Miheličeva (rojena 1912) ima med ustvarjalci novejšje slovenske proze karakteristično mesto. Čeprav v grobem lahko rečemo, da način njenega pisanja glede na svojo umetniško kvaliteto ne prestopa mej obrobne pomembnosti za našo literaturo, se v njem vendarle izraža težnja po objektivnem prikazovanju sveta, ki ji je blizu. To dejstvo vsekakor ni brez pomena za spoznavanje čustvovanja in mišljenja »višjega« sloja slovenskega meščanstva v dvajsetem stoletju. Snovnemu krogu iz življenja denarne aristokracije posveča Mira Miheličeva največji del svojega pisanja. Pri njenem spoznavanju oziroma opisovanju lastnosti te družbe le redkokdaj odkrijemo kakšen globlji kritični ali samoanalizatorski poseg v njeno strukturo. Prav glede tega vprašanja se pa v toku pisateljičinega razvoja v zadnjem času kažejo določene spremembe. Od prvega romana z vsebino iz življenja posestniških krogov, *Obraz v zrcalu* (1941), do njenih zadnjih romanov, se avtoričin odnos do rafinirane in deloma degenerirane družbe bistveno spremeni. Jasno je, da so tem spremembam vzrok tudi zunanje družbene okoliščine poleg avtoričinih osebnih zrelejših pogledov na človeka. V začetku pisateljske poti zanimajo Miheličevo predvsem odnosi med družinskimi člani, intrige in čustvene spremembe v ljudeh s sladkobno melodramatičnimi zaključki. Resnoba, s katero se loteva svojih izgubljenih in spet najdenih karakterjev (pravzaprav ne zaslužijo povsem te oznake), se že v drugem romanu, *Tiha voda* (1942), začena rahlo umikati ironiji in sproščenejšemu prikazovanju boja za vstop v višjo družbo. Izrazita »družabnost«, ki se odraža v dramatičnih čustvenih zapletih, minucioznih opisih karakterjev — predvsem njihove površinske podobe — ter v spretnosti oblikovanja fabule, omogoča romanom Mire Miheličeve izrazito enostaven dostop do bralca.

V osnovi je svoj pisateljski koncept (kolikor lahko govorimo o določenem konceptu in ne le o izbiri določene snovi) pokazala Miheličeva že v prvem

romanu; tu zasleduje predvsem usodo dveh ženskih likov, Henriette in Barbke, ki ju vplete v bežno označen čas okrog prve svetovne vojne. V gradnji romana že pokaže spretnost svoje fantazije pri premikanju človeških figuric. Najizrazitejša poteza njenega izraza v tem času je izzvati čimvečjo mero sočutja, za katero bi največkrat težko trdili, da ni nekoliko cenena. To dejstvo daje romanu pečat modnosti in lahкотnosti.

Drugi roman predstavlja prvo stopnico zgradbe o usodi rodbine Ravnovih, kateri se Mira Miheličeva posveti v štirih knjigah: v *Mladem mesecu* (nekoliko predelani *Tihi vodi*), v *Aprilu*, v *Hiši večera* in v *Mavrici nad mestom*.

V opombi k *Mlademu mesecu* (1962) pravi avtorica, da je roman *Tiha voda* začetek kronike družine Ravnovih, »napisan po resničnih dogodkih«; torej poskus, ki ima svoje sorodnike v angleški (*Saga o Forsytih*), nemški (*Buddenbrookovi*) in francoski literaturi (*Thibaultovi*) dvajsetega stoletja. Tako naj bi tudi slovenska literatura dobila svoj družinski roman oziroma kroniko, vendar družinski roman plasti, ki ne odseva za Slovence najznačilnejše družbene problematike in narodnostne usode v zgodovinskem dogajanju; ta roman je pač predvsem kronika človeških strasti. Socialni temelji družine so jasni že v romanu *Tiha voda*; sam nastanek rodbine Raven daje slutiti nadaljnjo usodo potomcev: iz majhne trške trgovinice začenja rasti kapital, Julijus Raven (v *Tihi vodi* še Hramar) si s poroko z Roševo Francko postavi temelj za svoj poznejši vzpon. Čas formiranja družine je druga polovica devetnajstega stoletja.

Po presledku sedemnajstih let, izpolnjenih s poskusi v dramatik in s pomembnim prevajalskim delom, se je Mira Mihelič povrnila v svet svoje rodbine Ravnovih potomcev v romanu *April* (1959). Novost romana je tehnične narave: napisan je v obliki dnevnika glavne junakinje Ize Lazarjeve. V skoraj nepregledni množici izrisanih oseb v tem romanu (zdi se, da ima vsaka od njih svoj model), izstopa predvsem sama Iza kot zanimiv ženski lik. Ob njej se izjasni spoznanje, da Mira Miheličeva v svojih romanih uspešno oživlja predvsem ženske like — moškega junaka, ki ne bi bil le do potankosti opisan in opredeljen, ji ni uspelo ustvariti. Vsi so v bistvu le spremljevalci ženskih usod, bolj ali manj negativni ljudje, slabiči ali brezčutna, preračunljiva bitja. Poleg tega prevladujočega »ženskega elementa« se v romanu *April* pojavi še nova značilnost. Čar družinske tradicije. Ta se kaže v predmetih, ki obdajajo osebnosti v romanu, in v usodah njihovih prednikov. Rodbinske podrobnosti in skrivnosti, vsiljivost prednikov v spominu Ize, vse nagrmađeno bogastvo njihovih zamotanih usod se v izrazu Mire Miheličeve manifestira kot gostobesedje slikovite zgovornosti. Le primer za ilustracijo: »Na koncu dolge, zožujoče se perspektive, ki drži v preteklost, vidim podobo svojega očeta, kakor bi jo gledala skozi narobe obrnjen daljnogled, kot neskončno pomanjšano, toda skrbno in natančno poslikano postavlo oficirja v slikoviti črni pelerini, z gladko obritim, diskretno napudranim in nasmejanim obrazom, s plavimi, podjetno kvišku zavihanimi brčicami in mokro se iskrečimi očmi, ki so kakor posute z zlatim prahom...«

V romanu *April* je izrazitejši tudi pojav ironije, ki spremlja tako opis situacij kot tudi konverzacijo, ki jo Miheličeva obvlada v polni meri. Konverzacijski pasusi so v tem romanu najuspešnejši glede na svojo funkcionalnost v samem dogajanju. Poleg tega, da so najboljša karakteristika osebe, izražajo tudi miselnost družbene plasti, ki ji pisateljica s svojim delom pripada. Oba omenjena elementa: ironija v prikazovanju rafinirano zakrite gnilobe in razpadanja človeških odnosov med osebami v romanu in vse to spremljajoči »čar

družinske tradicije« ustvarja ta v medsebojnem stiku osnovo nesoglasje v delu. Nejasnost pisateljčinega koncepta. Kljub zavesti, da kritičnost do degenerirane družbe ne more mimo umetnikovega izraza, se avtorica z očitnim ugodjem predaja majhnim prijetnostim življenja te družbe: klubom, zabavam, konverzačijskim igram in občudovanju rodbinskih relikvij.

V istem letu kot *April* je izšel tudi roman *Hiša večera*, ki je tesneje povezan z romanom *Tiha voda*. Tu je Roševa Francka stara mati. V središču pisateljčine pozornosti je njena vnukinja Marina. Dogajanje poteka v času med obema vojnama in pomeni vzpon družine glede na njen kapital in politični položaj. V tem vzponu pa že razločno kljuje slutnja bližajočega se razpada družine; kolikor ji je uspelo do sedaj sploh zakriti medsebojna nasprotja, se ta dokončno razkrijejo v boju za ohranitev pozicij posameznih članov družine. Napačno bi bilo misliti, da so denarne oziroma posestniške zadeve v središču dogajanja romanov *April* in *Hiša večera*. V bistvu Miro Miheličevo znova in znova pritegne čustveno življenje njenih junakov — ali bolje junakinj. Njihova življenja namreč spremlja usodnost dvojne narave: hlepenje po bogastvu in ugledu in hrepenenje po dobroti, po trenutkih prepuščenosti čustvovanju. Oboje izhaja že iz narave njihovega prednika Julijusa, človeka, ki si je z bogato nevesto pomagal do ugleda, hkrati pa trpel zaradi ljubezni do gospe Lanthieri.

Z zgodbo o Marininih ljubeznih do Samojlova, Lenarta in dr. Lovrenčiča se fabula romana preliva v vsebino *Mavrice nad mestom* (1964). Avtorica tu prebrede čas druge svetovne vojne in pripelje ostanek svoje rodbine v današnji čas, v današnjo problematiko, ki pa jo vendarle še odločilno navezuje na tradicijo stare, spoštovane preteklosti, polne zamotanih in žalostnih usod Marininih prednikov. V *Mavrici* se večina Marininih spominov ponavlja v povzemanje dogajanja iz *Hiše večera*. Njen spopad z novim svetom pa je dal avtorici možnost, da je lik Marine dvignila nad povprečje svojega dotedanjega ustvarjanja. Uspelo ji je oblikovati resnično osebnost, v določenih trenutkih celo tragično osebnost, ki v sebi ne nosi le razkola med podedovanim čaščenjem družinske tradicije in spoznanjem principov sodobnega sveta, ampak obupanost človeka brez opore, ki v sebi ne najde več moči, da bi našel kakršenkoli izhod.

Pisateljčin optimizem v romanu je namenjen usodi Marininega sina Igorja. Z njim se očitno pretrga tradicija Ravnovih — vpliv njihovega življenja zbledi in Igor je potomec, ki se otrese nasledstva svojih dedov.

Pisanje Mire Miheličeve kljub nekaterim poskusom po modernizaciji strukture romana ostaja na tradicionalnih temeljih realističnega družinskega romana. Njeno prozo označuje predvsem spretno razgibana fabula, zajeta površinsko, z določenimi izjemami tudi brez poglobljanja v notranje pretrse in trenja v ljudeh. Z rutino spretnega prevajalca se Miheličeva spoprijema s stilom, bolj ali manj uspešno se boreč z gostobesednostjo svoje baročno nabrekle metaforike. Vse priznanje zasluži njena sposobnost za živahno, če ne celo dramatično dialogiziranje. Ironija, s katero pisateljica izraža svoje kritično stališča do propadajočega sveta denarnih mogotcev, do njihovega strahu pred uničenjem in osamljenostjo, je ena najpozitivnejših prvin njenega pisanja.

Poleg tetralogije o rodbini Ravnovih je Mira Mihelič izdala še dve prozni deli: kratek poetični roman *Mala čarovnica* (1961) in roman *Otok in struga* (1963). V presenetljivem nasprotju z ostalo prozo se *Mala čarovnica* razlikuje od romanov tako po svojem stilnem karakterju kot tudi po idejno kompozicijski strukturi. To poetično podobo malega sveta oblikujejo štiri izpovedi: Bertlova, Martinova, Amyjina in Minina. Vsaka od njih pokaže določen pogled na do-

gajanje. V majhni garaži ob porušeni vili se zaradi stanovanjske stiske najde gruča ljudi. Vse veže skrb za goli obstanek. Ta skrb pa se ob dobrohotnosti vzdušja, ki ga ustvarjajo čudežna veverica, hromi Tonček, igrivi Lenko in nora starka, sprevrže mestoma celo v pravljичnost. Zaradi sproščene snovi je tudi pisateljčino pripovedovanje sproščenejše, bolj naravno in manj zgoščeno. Svet zasitih oken in nakopičenega bogastva podedovanih relikvij se tu umakne svetlobi dreves, trave in zraka, ki obdajajo vsakdanjost ljudi. V podrtiji vile bančnega direktorja je toliko simbolike kot v svobodni, veseli veverici. S prisrčnostjo malega, spontano preprostega in neobremenjenega sveta, semintja malce grobega pa vendarle človeško pristnega, je Miheličeva v neposrednem in enostavnem jeziku oblikovala v *Mali čarovnici* svoje najlepše delo.

Drugačno podobo sveta zasledimo v romanu *Otok in struga*. Dogajanje je postavljeno v čas po drugi svetovni vojni. Na videz prilagojena bivša visoka plast meščanstva se v svoji psihični krizi poskuša reševati z naravnim življenjem. V prepričanju, da je na smrt bolna, skuša doživeti junakinja še zadnji srečni trenutek bivanja. Sreča se z osamljenim, neprilagojenim bivšim partizanom, ki ne išče več soglasja s svetom in je v sebi razdvojen do kraja. Mimo odkrivanja nekaterih doslej nepojasnjenih dogodkov iz preteklosti njene družine (postopek, ki je za Miheličevo značilen), se zgodba razplete v disharmonični konec. Osamljeni gozdni čuvaj postane v toku dogajanja grobo in neodgovorno bitje, v nasprotju z mlado meščanko, ki se po spoznanju svoje zmote o bolezni očitno vrača v krog svoje družine pomirjena in moralno očiščena. Ljubezenska zgodba s površnim psihologiziranjem in prečustvenimi opisi je eno manj uspelih pisateljčinih del tudi glede jezikovne izdelanosti.

S svojim proznim opusom se Mira Mihelič brez dvoma uvršča v vrh sicer redkih slovenskih pisateljic. Obseg pomembnosti njenega dela ni samo v resnični prizadevnosti in discipliniranosti pri gradnji tako občutljive zgradbe, kot je družinski roman, marveč predvsem v dejstvu, da je v vrsti romanov ustvarila dovolj življenjsko in značilno podobo ženske v več variantah njenega boja za obstanek. Nekateri ženski liki, tudi epizodni, so prave majhne mojstrovine v odkrivanju neznanih dimenzij ženske miselnosti in čustvovanja. Z njimi je Mira Mihelič zagotovila svojim romanom svežino zanimivega branja.

Minka Kuclar

SKUPINSKO DELO PRI POUKU SLOVENSKEGA JEZIKA

Skupinski pouk moremo s pridom uporabiti predvsem pri tistih predmetih, pri katerih je mogoče številna poglavja učne snovi smiselno razdeliti in pripraviti za delo v več skupinah. Učna snov nekaterih predmetov pa je take narave, da na videz ne dopušča delitve. Mednje sodi tudi slovenski jezik. Izobrazbene in vzgojne vrednote, ki jih nudi delo po skupinah, pa učitelja silijo, da išče način, kako bi to učno obliko le mogel uporabiti tudi pri pouku tega predmeta.

Ko sem v lanskem šolskem letu razmišljala o tem, kako bi pričela s skupinskim delom pri pouku materinščine, sem bila v precejšnji zadregi. Najprej